

Landbrugskrise for 300 år siden

*Boddum Bispegaard's fæstebønders
restance af landgilde 1679-87*
Af ELLY MARDAL

Birketingsets protokoller og de gamle tingbøger fra Hassing Refs herreder indeholder mange spændende og oplysende ting fra en tid, hvor andre arkivalier ikke er bevaret.

For de, der forsker i deres slægter, kan et spinkelt spor ofte føre til, at slægtens grene kan føres endnu længere tilbage. Her kunne disse gamle tingbøger mange gange hjælpe, men det kræver tålmodighed at gå i gang med disse protokoller. Skriften er ikke den helt let læselige.

Her er et uddrag fra Vestervig Birketings protokoller anno 1687 om, hvad der kunne ske for 300 år siden, når man kom i restance for den tids skat og afgifter, da kaldet landgilde, der for det meste bestod af naturalier til godsejeren eller hvem den enkelte var fæster under.

Restance-anklagen

Niels Christensen i Boddum, der var delefoged til Boddum Bispegaard, måtte på sin velbyrdige husbond Mogens Skeel til Fussing, kongelig majestæts statsråd og amtmand over Århus Stift hans vegne, på den ene side, bevise sammen med Peder Jensen og Christen Jensen af Boddum, som var tilstæde og hver for sig med oprakte fingre aflagde ed efter loven og forklarede, at de i dag for otte dage siden stævnedes ved menigheden, Boddum Bispegård bønder og tjenere i Boddum, Ydby, Gettrup og Heltborg sogne, og de umyndige med deres laugværge, alle og enhver til tinget i dag, for denne deres restance angående, på den anden side, og irettelagde nu Christen Nielsen en skriftlig og underskrevet restance.

Boddum Bispegård

Restance på det thybogods, som er Boddum Bispegård tilhørende siden den 19. august 1679, da højædle velbårne husbond gav bønderne afslag på den forrige restance; så oplyses nu restancen anno 1687, for de bønder der skylder, er som følger: Boddum by: Jens Krog i Sletgård og Niels Christensen skylder for år 1679: 1 td. byg, 2 fede gæs, for 1680, 1681, årlig: 1 svin og 2 fede gæs, 1682: 4 tdr. byg, 1 svin, 2 fede gæs, 1683: 3 tdr. byg, 1 svin, 2 fede gæs, 1684: 2 tdr. byg, 1 svin og 2 gæs, for 1685, 1686, 1687, årlig 1 td. byg, 1 svin og 2 fede gæs.

Christen Pedersen ved Skindhøj skulle have betalt for 1679: 5 tdr. byg, 1680: 3 tdr. byg, 1681, 1682: 4 tdr. byg, 1683 og 1684 er det 5 tdr. byg, medens det kun er 3 tdr. byg, der refterer i 1685 - 86 - 87.

Lars Christensen Gade mangler at betale for årene 1679, 80, 81 og 82: 1 svin, 2 tdr. havre, 2 skilling i spindepenge, i 1683, 84 er det 4 tdr. havre, 1 svin og 2 skilling i spindepenge, 1685: 1 svin, 3 tdr. havre. 2 skilling, 1686: 1 svin, 1 td. havre. I 1687 er havren betalt, men der mangler 1 svin og 2 skilling.

Bolle Nielsen skylder for samtlige år 1679-87: $1\frac{1}{3}$ svin og 4 tdr. havre.

Krabbe Madsen: I 1679, 80, 81, 82, 83 skylder da årlig: 2 tdr. byg, 2 pund smør, 1 svin og 4 tdr. havre. I 1684 er

det 3 tdr. byg, 2 pund smør, 1 svin, 4 tdr. havre. 1685, 86, 87 er byggen betalt, men gris, havre og smørret refterer.

Jens Christensen har en lidt større skyld, idet det for 1679 til 83 årlig er 6 tdr. byg, 2 svin og 4 tdr. havre, det samme i 1684 dog var det kun 2 tdr. byg, 1685 det samme dog 5 tdr. byg, og i 86-87 som 1679.

Morten Povelsen skylder 1 td. byg årlig 1679-87.

Niels Bollesen og Christen Snever refterer for samtlige 9 år, for hvert år 5 tdr. byg, 1 svin, 3 tdr. havre og 2 snese ål.

Christen Jensen Grafve refterer for det samme åremål med $3\frac{1}{2}$ tdr. byg, 1 svin, 1 td. og 4 skp. havre samt 2 snese ål årlig.

Jens Povelsen Skrædder skulle betale i landgilde årlig: 1 svin, 1 gås, 1 td. byg, men måtte vedgå, at han skyldte for samtlige år 1679 - 87.

Morten Christensen erkendte det samme for sit vedkommende, nemlig 1679 til og med 87 årlig: 4 tdr. byg, 1 svin og 1 gås.

Jens Aggerbo og Thøger Møller var i lige så vanskelig en situation. Skylden for disse år var 3 tdr. byg, 1 svin og 1 gås.

Laust Amorsen var lige så skyldbevidst for årene 1679 - 87 som sine formænd her ved retssagen. 1 td. og 6 skp. byg var det for hvert år.

Christen Nielsen kunne også sige ja til sin skyld. For de samme år skulle han betale 1 td. byg, 1 svin, 1 td. gryd, 2 snese ål, samt 1 skæppe af et stykke jord.

Jens Christensens og Gregers Madsens skyld er årlig 1679 - 87: 1 svin og 1 mark i penge samt 4 tdr. byg.

Peder Jensen Møller skulle af med 1 td. havre for hvert af de samme år.

Christen Nielsen, delefogeden, havde desværre også sit eget at stå til regnskab for, idet han årlig var kommet i gæld til sin husbonde med 3 tdr. byg og 1 ost 1679 - 87.

Laurs Andersen Sigh havde en lidt større skyld, idet det var 6 tdr. byg, 1 lispund smør, 1 svin, 6 tdr. havre og 1 rigsdaler, årlig 1679 - 87.

Ydby sogn: I Sindrup var der restancer hos Povel Larsen og Jens Povelsen, som skylder for 1685: 4 tdr. byg, 1 svin, 3 snese ål og $\frac{1}{2}$ td. torsk, for 1686 er det 8 tdr. byg, 1 svin, 3 snese ål og $\frac{1}{2}$ td. torsk, og i 87 er det 6 td. byg, 1 svin, 3 snese ål og $\frac{1}{2}$ td. torsk.

I samme by boede Christen Christensen og Niels Christensen, hvis økonomi var lige så dårlig. I 1685 kom de til at skyldte 6 tdr. byg, 2 skovsvin, 6 tdr. havre, 8 snese ål, i 86 var det 7 tdr. byg, 2 svin, 6 tdr. havre og 8 snese ål. 87 var det kun lidt bedre. Kun byggen var der afdraget lidt på. Der skyldes nu 4 tdr. Resten er det samme som foregående år.

Heltborg sogn: Her refterer i landgilde hos Michel Jensen for årene 1679 - 84: 2 tdr. byg om året, og i 85 - 87 skyldes der 3 tdr. byg årlig.

Mads Andersen mangler at betale for 1679 - 82: 1 td. havre, ½ svin, ½ lam, ½ gås, 1 høne, og fra 1683 - 87 er det 3 tdr. havre, ½ svin, ½ lam, ½ gås og 1 høne.

I Ginnerup ses, at Jens Nielsen også er i trang, idet han har 9 års restance stående, årlig 1 td. byg og 9 coner i penge.

Så vendes blikket atter mod Boddum, og vi ser, at Thomas Jensen og Gunde Nielsen ligeså har en gæld fra 1679 til og med 87, - årlig 3 tdr. byg, 2 tdr. gryn af havre samt 4 skilling i spindepenge.

Peder Nielsen Balle måtte også bekende sin skyld for de samme år med 4 tdr. byg, 1 svin, ½ mark og 4 skilling i spindepenge om året.

Lars Krabbesen måtte vedgå at skyldte sin husbond 5 tdr. byg, 1 pund smør, 1 td. gryn og 4 skilling i spindepenge for årene 1679 til 87.

Niels Bollesen i Kongensgaard kunne heller ikke indvende noget imod sin gæld i tiden 1679-87, nemlig årlig ½ lispund smør, ½ svin, 4 tdr. havre og 2 mark i spindepenge.

Niels Christensen i Kongensgård fulgte sin nabo og erkendte sin skyld for de samme år med 3 tdr. byg, ½ lispund smør, ½ svin, 4 tdr. havre og 2 skilling i spindepenge.

Lars Jensen var også ulykkelig i disse år 1679 - 87, idet der resterer årlig 1 td. byg, 1 svin, 4 tdr. havre og 4 skilling. Enken efter Søren Jensen i Snever måtte også bede om henstand i 1679 til 87 for sin skyld, der var 4 tdr. byg, 1 svin, 4 tdr. havre, 1 lispund smør og 4 skilling i spindepenge.

At denne restance befindes så at være, testerer Morten Thomsen med egen hånd; hvilken restance i dag for retten er læst og påskreven, hvorpå Christen Nielsen i retten fordrer, det hans højædle og velbyrdige husbonds bønder og tjenere bør og er pligtig, inden 15 dage at betale deres foreskrevne restance eller gøre fyldest for samme, og endog af enhvers bo, gods og gode ihvor det er og findes kan efter loven. Således er da for Boddum Bispegårds bønder og tjenere trede gange påråbt og fremvist, og heller ingen kunne protestere imod ovenstående.

Desværre har jeg ikke kunnet finde dommen - kun at den blev stadfæstet i februar 1688.

Efterskrift

Det er vel, hvad vi nogenlunde kan sammenligne med vor tids tvangsauktioner nu 300 år efter. En del af de her nævnte bønder har nok ikke kunnet klare at få betalt, hvad de skyldte, og har derfor måttet se deres hjem fæstet ud til andre bønder. Måske har de så selv skullet ud med tiggerstaven eller søge den tids fattighjælp, som ikke kan sammenlignes med noget i dag.

Dengang kunne man tale om nød. For eksempel en kone, hvis mand nylig var død, havde næsten ikke så mange pjalter, at hun kunne skjule sit legeme, og til nattelejet kun en stump af en gammel sæk. Den mad, hun nødtørftig måtte have, skulle hun ydmygt tigge.

KILDER:

Til artiklen er brugt uddrag af Vestervig Birketings Tingbog 1687 og Refs Herreds Tingbog 1686-88.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1987, side 75-78).